

Het Buitengebeuren, oktober 2013

Het was een gewone clubavond in Burghplan, toen Frits Schalijs zich liet ontvallen, dat een deel van het aanstaande Tata-toernooi naar Eindhoven zou komen, naar de High Tech Campus, en er was ook sprake van een ronde in het Rijksmuseum in Amsterdam, zei hij. Ik kon mijn oren haast niet geloven.

Ik kom al een halve eeuw bij het toernooi in Wijk aan Zee. In 1963 speelde ik er mijn eerste Hoogovens-toernooi, zoals het toen nog heette. Ik heb de verhuizingen van Beverwijk naar Wijk aan Zee meegemaakt, eerst naar Hotel Kennemerduin en later naar dorps huis 'De Moriaan' en de naamsverandering van Hoogovens via Corus naar Tata. Tientallen grootmeesters heb ik er een interview afgenomen, soms zelf voor televisie. In vrijwel alle hotels van het kustplaatsje heb ik wel eens geslapen. Dat het toernooi Wijk aan Zee zou verlaten klonk mij buitengewoon onwaarschijnlijk in de oren, maar ook die tips moet je natrekken.

Soms zaten er pareltjes tussen. Zo kon ik al eerste melden, dat niet Eindhoven maar Maastricht een medische faculteit zou krijgen en dat had grote maatschappelijke gevolgen. Een wethouder versprak zich na een verkiezingsfeestje in mijn stamkroeg. Hij was dronken of stond op het punt om dat te worden en dus vroeg ik niet door, maar de volgende dag confronteerde ik hem met zijn uitspraak en toen zat hij met de gebakken peren. Er was paniek in de tent en de tent was dit keer het gemeentehuis. Hij zei, dat hij in grote problemen zou komen, als het nieuws uitlekte. Ik gaf hem tot 's middags vijf uur de tijd om zijn zaakjes te regelen en belde hem toen opnieuw. Nu was hij op zijn beurt sportief en feliciteerde me met mijn 'scoop' en dat was in die tijd inderdaad groot nieuws voor Eindhoven. Het was gewoon een kwestie van goed opletten geweest.

Op schaakgebied was mijn grootste primeur de aankondiging van het Interpolis-toernooi in Tilburg in de zomer van 1977. Ik ontmoette per toeval een ongebruikelijk gezelschap : John Slijkhuis van de KNSB, Berry Withuis (organisator van belangrijke schaaktoernooien), wereldkampioen Anatoly Karpov en Jan Timman en twee mij toen nog onbekende heren van de verzekeringsmaatschappij Interpolis, Jan Rennings en Martin Vael. Het was puur toeval, maar het was duidelijk dat ze een plannetje aan het uitbroeden waren en ik vroeg op de man af waar ze mee bezig waren : een toernooi misschien ? Jan Rennings gaf mij het voordeel van twijfel en besloot mij voor zijn karretje te spannen : ja, ik mocht het weten. Er zou een toernooi naar Tilburg komen en als ik het niet geloofde, moest ik het maar navragen bij burgemeester Letschert van Tilburg, die van de hoed en de rand wist. Het spreekt vanzelf, dat ik de volgende middag bij de burgemeester op de stoep stond. Hij vond het jammer dat het nieuws uitgelekt was, maar had waardering voor mijn journalistieke doorzettingsvermogen. 'Het Nieuwsblad van het Zuiden', één van de kranten van de 'Brabant Pers', waarvoor ik toen schreef, opende er zelfs de krant mee : 'Schaakwimbledon naar Tilburg' of iets dergelijks. Het was een enorme klapper.

Tijdens het toernooi, een paar maanden later, moest ik iedere dag een hele pagina over het toernooi schrijven, met uitzondering van een hoekje dat Herman Hofhuizen verzorgde. Vanaf dat moment werd ik altijd betrokken bij het toernooi. Drie keer werd ik door Interpolis zelfs ingehuurd als perschef. Ik moest daar wel vakantie voor opnemen, maar ik werd vorstelijk beloond, meer dan het dubbele bij de krant en alle onkosten betaald.

Het toernooi beleefde uiteindelijk achttien afleveringen voor Interpolis besloot het schaken in te wisselen voor het eredivisievoetbal en shirtsponsor van Willem II werd. Het waren gouden tijden. Ik zat in hetzelfde hotel als de deelnemers, die stuk voor stuk tot de absolute wereldtop behoorden. Ik heb daar veel over geschreven, eerst in de krant en later ook in mijn boeken en niet te vergeten in dit prachtblad.

Zou het nieuws van Frits ook zo'n mooie primeur zijn ? De volgende dag belde ik Jeroen van den Berg, de directeur van het Tata-toernooi en ik merkte een schrikreactie : ik mocht dat helemaal niet weten. Hij had het nieuws op een andere manier naar buiten willen brengen, maar het was duidelijk dat ik beet had, want hij ontkende niets. Hij viste nog even naar mijn bron, maar ik gaf geen krimp.

Diezelfde avond kreeg ik een mailtje van het organisatiecomité met het verzoek geen ruchtbaarheid aan het nieuws te geven. Ik werd wel uitgenodigd voor een persconferentie op woensdag 9 oktober om 11.00 uur in het Dudokhuis in IJmuiden. Dat is het hoofdgebouw van de Hoogovens, waar ik al vele keren de opening van het toernooi had meegemaakt. Ik beloofde Jeroen mijn mond te zullen houden en dat was pure goodwill mijnerzijds, want hij was afgelopen januari mijn 50-jarig jubileum geheel vergeten en dat was niet netjes.

Het was wel een onmenselijk vroeg tijdstip, want daarvoor zou ik om 07.00 op moeten staan en ik wist niet of ik dat ervoor over had. Ik kreeg een paar dagen later wel een mailtje van Robert Moens, de nieuwe woordvoerder van Tata, met een uitnodiging voor de persconferentie, waar de samenstelling van de hoofdgroep gepresenteerd zou worden in aanwezigheid van Anish Giri. Het zou om een geheel nieuwe opzet van het toernooi gaan en ik zou er graag bij geweest zijn, maar ik heb inmiddels ook zo mijn fysieke beperkingen. Ik mailde terug dat ik hem die avond zou bellen om het nieuws te vernemen. Zoiets zou me vroeger niet overkomen zijn, maar ook ik moet de tering naar de nering zetten.

In de vorige aflevering van deze rubriek schreef ik over het boek 'My Chess' van Hans Ree, de vertaling van 'Mijn Schaken' van een paar jaar geleden. Ik heb het boek weer gelezen, nu in het Engels, en ik vind het nog steeds een heerlijk boek. Mij viel dit keer op dat ik wel heel vaak met Hans op reis geweest ben naar Olympiades, toernooien en matches. Uit mijn hoofd tel ik er al een stuk of vijftien, verspreid over vier continenten, en dan voel ik mij een geluksvogel. Ik mocht steeds met mijn neus vooraan staan en ken vrijwel alle grootmeesters vanaf 1965 persoonlijk, op de allernieuwste lichter na. Daarom leest zo'n boek zo lekker.

Het is net als het samen doorbladeren van een fotoboek, maar het doet je ook beseffen, dat die tijden achter de rug zijn. 'Oude Makker', schreef Hans als opdracht in mijn exemplaar, en dat deed pas echt pijn. Ik ben inderdaad een 'oude makker' geworden met alleen nog maar verhalen uit de oude doos. Hans kan prachtig schrijven. Ik hoop dat de Amerikaanse schakers dat ook gaan inzien.

Wij hebben een grote cultuur op het gebied van literair schaakproza met mensen als Evert Straat, Hein Donner, Tim Krabbé en Hans Ree, maar in de Verenigde Staten is daar nauwelijks sprake van : wel veel boeken, maar nauwelijks van enig beduidend letterkundig niveau.

Zoals in mijn vorige rubriek opgemerkt ontmoette ik bij de laatste Euwe-borrel in Amsterdam de Duitse grootmeester Karsten Müller. Hij was me nog een cadeautje schuldig voor mijn analyse van het probleem 'De sterkste looper aller tijden' uit mijn boek 'Taktiek en techniek der Stukken' uit 1994, die hij ergens gepubliceerd heeft (ik weet niet waar), en daar herinnerde ik hem aan en dit keer hield hij wel woord. Via zijn uitgever 'New In Chess' ontving ik zijn boek 'The Magic and Tactics of Mikhail Tal' en daar heb ik met volle teugen van genoten.

In 1964 was ik demonstratiebordenjongen bij het IBM-toernooi in Amsterdam en als cadeau daarvoor gaf toernooidirecteur Wim Misset me het boek van Hans Bouwmeester en Berry Withuis over Tal. Dat boek heb ik uitgespeld, van kaft tot kaft. Het was jarenlang mijn favoriete boek.

Ik had Tal eerder dat jaar ontmoet bij het Interzonale toernooi in Amsterdam, waar hij gedeeld eerste werd met Vassily Smyslov, Bent Larsen en Boris Spassky. Ik strooi nu bijna lukraak met die namen, maar het spreekt vanzelf, dat ik toen huizenhoog tegen hen opkeek. Ik heb ze allemaal wel eens mogen interviewen en daar ben ik nog steeds dankbaar voor. Tal sprak een beetje Engels en dat maakte het een stuk gemakkelijker.

Karsten heeft een prachtig boek over hem geschreven, maar ik wil er toch één opmerking bij maken. Hij voert de partij Tal-Kuijpers, Moskou 1963, op met de beroemde anecdote, dat Tal aangekondigd had de partij te zullen beslissen met een offer op e6, maar hij vergeet te vermelden dat Frans twee zetten eerder nog totaal gewonnen stond. Dat werd later ontdekt door Harry Schussler. Frits Schalij heeft er in dit blad nog een mooi artikel aan gewijd. Dat is toch een hiaat, waar ik Karsten op moet wijzen. Het blijft overigens een prachtig boek. Het opnieuw naspelen van de partijen was een feest !

En toen kwam woensdag 9 oktober met het nieuws over het Tata-toernooi. Het bleek allemaal waar te zijn. Op 23 januari komt de topgroep naar de High Tech Campus in Eindhoven voor de negende ronde en ook het gerucht over het uitstapje naar het Rijksmuseum in Amsterdam bleek te kloppen. Daar wordt de vierde ronde op 15 januari gespeeld.

Dat werd met de nodige tamtam aangekondigd en niet geheel te onrechte, maar er zit wel een addertje onder het gras : de hoofdgroep wordt van veertien naar twaalf deelnemers teruggebracht en het aantal grootmeestergroepen van drie naar twee en daar werd vanzelfsprekend geen nadruk op gelegd. Het toernooi, dat voor 10 tot en met 26 januari op de kalender staat, werd overigens voor de tweede opeenvolgende keer door de spelersvakbond uitgeroepen tot het beste toernooi van de wereld. Ik kreeg alle informatie, zoals afgesproken, nog dezelfde avond per mail van Robert Moens, de nieuwe PR-man van Tata.

Hij wist me ook elf van de twaalf namen van de deelnemers te melden : Levon Aronian (Arm, 2783), Hikaru Nakamura (VS, 2783), Sergej Kirjakin (Rus, 2762), Boris Gelfand (Isr, 2765), Fabiano Caruana (Ita, 2779), Wesley So (Fil, 2706), Richard Rapport (Hon, 2676), Loek van Wel (Ned, 2693), Lernier Dominquez (Cub, 2733), Arkadij Naidisch (Dui, 2734) en Anish Giri (Ned, 2724). Alleen het nieuwe Hongaarse talent Richard Rapport ken ik niet persoonlijk.

Hier moet er nog één bij komen. Wellicht Magnus Carlsen of Viswanathan Anand die volgende maand in Chennai (Ind) met hun WK-match beginnen. Zij houden hun uitnodiging begrijpelijkerwijze in beraad. Met dit veld komt het toernooi op een gemiddelde van 2744, nog tien punten meer dan de laatste aflevering in januari van dit jaar.

Gezien de bedrijfsresultaten van Tata is de afslanking na het toernooi wel verklaarbaar en het is bepaald niet de eerste keer, dat het gebeurt. Het valt nog wel te bezien hoe het reizende circus bevalt.

Nederland heeft op dat gebied een traditie. De eerste match Aljechin-Euwe 1935 trok ook door het land met de zeventiende partij in het Philips Ontspannings Centrum in Eindhoven (remise na 23 zetten). Ook het beroemde AVRO-toernooi van 1938 was een rondtrekkende karavaan, die Eindhoven overigens niet aandeed. We moeten maar afwachten hoe het dit keer uitpakt, maar een thuiswedstrijd is altijd welkom. Zo'n sterk gezelschap is er nog niet eerder in Eindhoven geweest.

Jules Welling